

або з виконанням певних службових обов'язків працівниками державних органів, організацій, установ. Тому усунення виявлених суб'єктивних умов, що сприяли вчиненню злочину, може здійснюватися слідчим наступними засобами:

1) притягненням до юридичної відповідальності осіб з найближчого оточення обвинуваченого, які своєю неправомірною поведінкою вплинули на рішення особи вчинити злочин (підбурювання, пособництво);

2) направленням подань про притягнення до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності службових осіб, до компетенції яких віднесено прийняття певних заходів щодо усунення детермінуючих правопорушень факторів (за наявності вини).

Таким чином, зусилля слідчого у кожній кримінальній справі спрямовуються, по-перше, на встановлення причин конкретного злочину, а по друге, на виявлення суб'єктивних умов, що сприяли його вчиненню.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок про те, що попередження злочинів на досудовому слідстві є тільки окремих елементом взяття злочинності під соціальний контроль і ця діяльність є найефективнішою тільки тоді, коли вона органічно поєднується з економічними, соціальними, правовими й організаційними заходами профілактики злочинності.

Список літератури: 1. Баулін О., Форостяний А. Процесуальна діяльність міліції із встановлення причин та умов, що сприяли вчиненню злочину // Підприємництво, господарство і право. 2005. № 7. 2. Веліканов С.В., Волобуєв А.Ф., Журавель В.А. та ін. Криміналістична профілактика економічних злочинів. Х., 2006. 3. Зелінский А.Ф. Кримінологія. Курс лекцій. Х., 1996. 4. Антонян Ю.М. Концепція причин преступности и причины преступности в России // Российский следователь. № 8. 2004. 5. Кримінологія / Под ред. Дж. Ф. Шелли / Пер. с англ. СПб., 2003.

Надійшла до редколегії 20.09.06

Л. Ю. Яренько

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В БОРОТБІ З ПОШИРЕННЯМ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ, СНІДУ ТА ХВОРОБ, ЩО ПЕРЕДАЮТЬСЯ СТАТЕВИМ ШЛЯХОМ

Актуальність проблеми поширення венеричних хвороб, ВІЛ-інфекції та СНІДУ зумовлена швидким поширенням цих хвороб, а також пошуком ефективних правових заходів у боротьбі з ними.

У цій статті ми зробимо спробу проаналізувати державну політику уряду України в боротьбі з поширенням венеричних хвороб, ВІЛ-інфекції й СНІДУ та окреслити деякі недоліки законодавчих актів, а також напрями для їх подолання.

У юридичній літературі натрапляємо лише на кілька робіт, предметом яких є СНІД та венеричні захворювання. У 1974 р. Ю. В. Александров видав навчальний посібник, присвячений бо-

роті органів внутрішніх справ із поширенням венеричних захворювань [1], у 1979 р., І. С. Вікторов провів кримінально-правове та криміналістичне дослідження, на основі якого видав книгу «Кримінально-правова відповідальність за розповсюдження венеричних захворювань» [2], у 1991 р. О. М. Джужа видав навчальний посібник, у якому розглядається кримінологічні проблеми поширення СНІДу [3]. Але треба зазначити, що сьогодні ці роботи втратили практичне значення, а дослідження, котре б розкривало методику боротьби й профілактики згаданих хвороб, так і не з'явилося.

ВІА-інфекція, СНІД та деякі хвороби, які передаються статевим шляхом, залишаються поки що невеликовими й призводять до смертельного результату, викликають соціально-економічні та демографічні наслідки. Уряд несе відповідальність за керівництво національною діяльністю з боротьби з венеричними хворобами, ВІА-інфекцією та СНІДу, оскільки саме він визначає національні пріоритети й контролює ресурси [4].

Через гостру необхідність боротьби з венеричними хворобами й задля загальнопрофілактичного ефекту відповідальність за зараження ними була передбачена уже в першому Кримінальному кодексі УРСР. Так, Кримінальний кодекс УРСР від 1922 р. містив ст. 155 «Завідоме зараження іншої особи тяжкою венеричною хворобою»: за такий злочин особа позбавлялася волі терміном до трьох років. З метою боротьби з поширенням венеричних хвороб РНК УРСР 25.08.1926 р. прийняла постанову «Про обов'язкову реєстрацію інфекційних та гострих епідемічних захворювань і повідомлень про них». За недотримання цієї постанови винні підлягали кримінальній відповідальності за ст. 217 Кримінального кодексу УРСР.

За Кримінальним кодексом УРСР від 1927 р. склад аналізованого злочину передбачався ст. 152 «Зараження іншої особи венеричною хворобою особою, котра знала про наявність у неї такої». Кримінальна справа порушувалась за наявності скарги потерпілого.

Постанова РНК УРСР від 23.03.1928 р. «Про заходи боротьби з венеричними хворобами» передбачала примусове освідування й лікування венеричних хворих. Постанова зобов'язувала органи міліції здійснювати допомогу в доставці таких хворих до диспансерів. На хворих, які звісно ухилялися від лікування або самовільно зупинили курс лікування, накладалось адміністративне стягнення.

Постанова РНК УРСР від 01.10.1936 р. запровадила обов'язкове медичне обстеження окремих категорій працівників при їх влаштуванні на роботу.

З появою ВІА-інфікованих та осіб, хворих на СНІД, Кримінальний кодекс УРСР 1960 р. було доповнено згідно з Указом ПВР № 4981-11 від 25.11.87; у редакції Закону № 1974-12 від 12.12.91

– ст.ст. 108² «Зараження вірусом імунодефіциту людини», 108³ «Зараження вірусом імунодефіциту людини медичними, фармацевтичними працівниками та працівниками інших сфер» та 108⁴ «Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на зараження вірусом імунодефіциту людини та його результатів» [5]. У Кримінальному кодексі від 5 квітня 2001 р. також передбачено відповідальність за зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою (ст. 130 КК), неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою (ст. 131 КК), розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою (ст. 132 КК) та зараження венеричною хворобою (ст. 133 КК).

Крім того, сьогодні державна політика України у зв'язку зі швидким поширенням згаданих хвороб особливу увагу приділяє проблемам профілактики венеричних хвороб та епідемії ВІА-інфекції і СНІДу в українському суспільстві. Прийняті та діють Закони України «Про профілактику захворювання на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та соціальний захист населення», «Про захист населення від інфекційних хвороб». Згідно з Указом Президента України від 1 листопада 2000 р. «Про невідкладні заходи щодо запобігання поширенню ВІА-інфекції/СНІДу» та Постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2001 р. № 116, при Кабінеті Міністрів України утворено Урядову комісію з профілактики ВІА-інфекції/СНІДу.

Як бачимо, що уряд спробував до проблеми ВІА/СНІДу та венеричних хвороб підійти комплексно, об'єднавши політику та програми реагування на ВІА/СНІД на всіх рівнях державного управління. Але уряд будь-якої країни сам по собі навряд чи зможе організувати заходи, необхідні для ліквідації ВІА-інфекції, венеричних хвороб та СНІДу. «Політикам та урядовцям, усім громадянам слід усвідомлювати, що в разі збереження наявних тенденцій розвитку епідемії ВІА/СНІДу та відсутності адекватних заходів протидії в недалекому майбутньому епідемія може суттєво вплинути на поглиблення й без того глибокої демографічної кризи, погіршити якість продуктивних сил суспільства та інші важливі складники забезпечення соціально-економічного розвитку держави», – говориться в рекомендації парламентських слухань «Соціально-економічні проблеми ВІА/СНІДу, наркоманії та алкоголізму в Україні та шляхи їх розв'язання» [6]. Саме тому задля поширення та укріплення співпраці держав СНІД у справі профілактики, лікування, зменшення уразливості людей у відношенні ВІА/СНІДу, послаблення руйнівного соціального та економічного впливу епідемії 25 листопада 1998 р. у Москві Рада глав урядів держав-учасників

СНД прийняла Угоду про співпрацю в розв'язанні проблем ВІА-інфекції. Невід'ємною частиною Угоди є Міждержавна програма співпраці в сфері профілактики й лікування ВІА-інфекції в державах-учасниках Співдружності Незалежних Держав на період до 2005 р. Основними завданнями цієї програми визначені попередження поширення ВІА-інфекції в державах-учасниках Співдружності, об'єднання зусиль з уніфікації правового забезпечення профілактики ВІА-інфекції, розвиток системи інформування населення, проведення науково-дослідницьких розробок, підготовка кадрів і т. ін. [7].

Хоча в нашому законодавстві й передбачено конкретні склади злочинів, котрі пов'язані з навмисним зараженням венеричними хворобами, ВІА-інфекцією та СНІДом, виявити правопорушників практично неможливо. З метою захисту прав осіб хворих на СНІД або ВІА-інфікованих та недопущення їх дискримінації був виданий Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства внутрішніх справ України № 330/644 від 06.07.2004 р., який скасував порядок інформування медичними установами органів внутрішніх справ про осіб, хворих на СНІД, венеричні хвороби та ВІА-інфікованих. Отже, якщо раніше всі хворі перебували на обліку у венерологічному диспансері і про них було відомо органам внутрішніх справ, тобто їх неправомірні дії перебували під контролем, то сьогодні виявлення правопорушників автоматично анулювалося. Така ситуація нагадує події 1959 р.: тоді професор Н. М. Туранов у доповіді від 29.06.1959 р. на засіданні комітету сприяння ліквідації інфекції при Президії Академії медичних наук СРСР зазначив, що до 1959 р. реєстрація хворих первинним сифілісом знизилася у 80 разів, порівняно з виявленням таких хворих у 1932 р. У зв'язку з цим учений звернув увагу на те, що у 50-х рр. набув поширення хибний погляд, згідно з яким з венеричними хворобами в СРСР уже покінчено і в сучасних умовах немає підстав для їх поширення [8, с. 20]. Вважаємо, що й сьогодні така думка не є припустимою, оскільки це призведе до послаблення уваги до питання боротьби з поширенням венеричних хвороб, ВІА/ СНІДу як з боку венерологічних установ, так і з боку державних установ. *Не можна захищати права одних осіб (у нашому випадку хворих на венеричні хвороби, СНІД, ВІА-інфікованих) і водночас нехтувати правами інших осіб (можливо усього суспільства). Поряд із заходами щодо усунення дискримінації осіб, котрі є ВІА-інфікованими чи хворіють на венеричні хвороби або СНІД, треба забезпечити охорону здоров'я, належне інформування та інших соціальних прав як на індивідуальному, так і на колективному рівнях.*

Відтак, очевидною є необхідність в удосконаленні чинного законодавства. Уряд повинен створити ефективні заходи й право-

захисну систему, котрі б сприяли зменшенню поширення хвороб, що передаються статевим шляхом, ВІЛ-інфекції та СНІДу, а також вести просвітницьку діяльність, яка є одним із головних чинників формування толерантного ставлення з боку громадськості до осіб розглядуваної групи. Така робота сприятиме підвищенню ефективності заходів, що попереджають поширення ВІЛ-інфекції та СНІДу.

Викладений матеріал дає підстави для таких висновків:

1) будь-які заходи державної влади повинні відповідати міжнародним стандартам у галузі охорони прав людини;

2) головною метою законодавчих органів повинно бути попередження та профілактики венеричних хвороб, ВІЛ-інфекції та СНІДу;

3) кримінальне законодавство має окреслити заборонену поведінку ВІЛ-інфікованої особи, особи, котра хворіє на СНІД чи венеричну хворобу, а також визначити поведінку, яка не є забороненою.

Список літератури: 1. Александров Ю.В. Борьба органов внутренних дел с распространением венерических заболеваний. К., 1974. 2. Викторов И.С. Уголовно-правовая ответственность за распространение венерических заболеваний. (Уголовно-правовое и криминологическое исследование) / Под ред. Ноя И.С. 1980. 3. Джуца А.Н. Актуальные проблемы борьбы со СПИДом (уголовно-правовой и криминологические аспекты) // Учебное пособие. К., 1991. 4. Закон України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення» від 12.12.1991 // Відомості Верховної Ради. 1992. №11. Ст. 152. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2776-11(2776-14) від 15.11.2001 // Відомості Верховної Ради. 2002. № 6,07. 41. 5. Закон України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального Кримінально-процесуального кодексів Української РСР» від 12 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради. 1992. № 11. Ст.154; Указ Президії Верховної Ради Української РСР «Про внесення доповнень до деяких законодавчих актів Української РСР» від 25 листопада 1987 р. // Відомості Верховної Ради. 1987. № 49. Ст. 1008. 6. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Соціально-економічні проблеми ВІЛ/СНІДу, наркоманії та алкоголізму в Україні та шляхи їх розв'язання» від 3 лютого 2004 року. 7. Матеріали надані Українським Центром профілактики й боротьби зі СНІДом МОЗ України // www. AIDS. UA. 8. Актуальные вопросы патогенеза и терапии кожных венерических болезней. М., 1969.

Надійшла до редакції 02.10.06

Я. О. Киркач

ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ СЕЗОННОГО ЧИННИКА НА СТАН ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В КУРОРТНИХ РЕГІОНАХ

Сучасна юридична наука, як і суспільні науки в цілому, на початку ХХІ ст. переживає системну кризу. Ця криза викликана невідповідністю між максимальними, граничними можливостями юриспруденції як науки про державу і право та мінімальними соціальними потребами в знаннях про державно-владний вплив на суспільні відносини. Вказане протиріччя носить, у першу чергу, методологічний характер [1, с. 4].